

UCHWAŁA NR 252/2024
ZARZĄDU GÓRNOŚLĄSKO-ZAGŁĘBIOWSKIEJ METROPOLII

z dnia 14 sierpnia 2024 r.

**w sprawie przyjęcia Raportu z monitoringu Strategii Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii
na lata 2022-2027 z perspektywą do 2035 r.**

Na podstawie art. 12a i art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (t.j. Dz.U. z 2022 poz. 2578) oraz uchwały nr XLIX/367/2022 Zgromadzenia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii z dn. 16 grudnia 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022-2027 z perspektywą do 2035 r.

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Raport z monitoringu Strategii Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022-2027 z perspektywą do 2035 r. stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wiceprzewodniczącej Zarządu Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii Pani Danucie Kamińskiej.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Zarządu
Górnośląsko-Zagłębiowskiej
Metropolii

Kazimierz Karolczak

Załącznik do uchwały Nr 252/2024
Zarządu Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii
z dnia 14 sierpnia 2024 r.

Raport z monitoringu Strategii Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022-2027 z perspektywą do 2035 r.

Raport nr 1 – Czerwiec 2024 r.

Spis treści

Wprowadzenie	4
Źródła danych i ramy czasowe	5
Realizacja Priorytetu A. Adaptacja do zmian klimatu i odporność	6
Realizacja Priorytetu B. Mobilność i dostępność	9
Realizacja Priorytetu C. Przestrzeń i spójność społeczna	13
Realizacja Priorytetu D. Metropolitalność i innowacyjność.....	17
Realizacja Priorytetu E. Współpraca i otwartość	20
Polityka przestrzenna GZM	24
Podsumowanie	25
Spis tabel.....	28
Załącznik 1. Zestawienie wskaźników podstawowych	29
Załącznik 2. Zestawienie wskaźników szczegółowych	30
Załącznik 3. Zestawienie projektów w MPDS.....	32

Skróty wykorzystywane w dokumencie:

BDL	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZM	Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia
IŚ	Departament Infrastruktury i Środowiska Urzędu Metropolitalnego GZM
KM	Departament Marki i Komunikacji Marketingowej Urzędu Metropolitalnego GZM
KT	Departament Komunikacji i Transportu Urzędu Metropolitalnego GZM
MPDS	Metropolitalny Program Działań Strategicznych (uchwała Zgromadzenia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii nr LXIV/490/2024 z dnia 24 kwietnia 2024 r.)
PI	Departament Projektów i Inwestycji
RW	Departament Rozwoju Społeczno-Gospodarczego i Współpracy Urzędu Metropolitalnego GZM
SP	Departament Strategii i Polityki Przestrzennej Urzędu Metropolitalnego GZM
SUMP	Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (dla GZM: „Dobra Mobilność 30/50 - plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla obszaru Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego" – uchwała Zarządu Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii nr 368/2023 w dniu 5 grudnia 2023 r.)
ZTM	Zarząd Transportu Metropolitalnego GZM

Wprowadzenie

Strategia rozwoju to dokument wspierający zarządzanie obszarem metropolitalnym. Strategia Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (GZM) na lata 2022-2027, z perspektywą do 2035 r. (dalej zwana Strategią Rozwoju GZM) została przyjęta uchwałą Zgromadzenia GZM w dniu 16 grudnia 2022 r.

Monitoring Strategii Rozwoju GZM pełni kluczową rolę w ocenie dotychczasowych efektów realizacji ustaleń strategicznych oraz umożliwia identyfikację obszarów wymagających uwagi, wzmocnienia lub podejmowania dodatkowych działań dla osiągnięcia założonych celów. Zmiany o charakterze strategicznym są złożone, wymagają długiej perspektywy czasu oraz współpracy wielu interesariuszy.

Sporządzanie Raportu z monitoringu Strategii Rozwoju GZM ustalono na co najmniej dwa razy w okresie jej obowiązywania, z pierwszym Raportem w 2024 r. Monitoring prowadzony jest na podstawie zestawu wskaźników określonych w Strategii Rozwoju GZM, które przypisane są do pięciu priorytetów, wyznaczonych w tym dokumencie (pełne zestawienie wskaźników znajduje się na końcu dokumentu w załączniku), tj.:

- Priorytet A. Adaptacja do zmian klimatu i odporność
- Priorytet B. Mobilność i dostępność
- Priorytet C. Przestrzeń i spójność społeczna
- Priorytet D. Metropolitalność i innowacyjność
- Priorytet E. Współpraca i otwartość.

Wskaźniki podzielono na dwie główne kategorie: podstawowe i szczegółowe.

- wskaźniki podstawowe: ocena ogólnej sytuacji w GZM i obserwacja zmian na przestrzeni lat, opierająca się na ogólnodostępnych danych statystycznych;
- wskaźniki szczegółowe: przypisane po jednym do każdego celu strategicznego, obrazując aktywności GZM w zakresie bezpośredniej realizacji Strategii Rozwoju GZM.

Niniejszy dokument stanowi pierwszy Raport z monitoringu realizacji ustaleń strategicznych Strategii Rozwoju GZM.

Dokumentem o charakterze operacyjno-wdrożeniowym do Strategii Rozwoju GZM jest Metropolitalny Program Działań Strategicznych (MPDS). Zawiera zestaw projektów (w formie fiszek), spójnych z Wieloletnią Prognozą Finansową GZM i budżetem GZM, przyjętych do realizacji przez GZM do 2035 r., stanowiących rozwinięcie celów i kierunków działań zawartych w Strategii Rozwoju GZM.

Źródła danych i ramy czasowe

W procesie monitorowania realizacji Strategii Rozwoju GZM źródła danych i ramy czasowe dla wskaźników zostały dobrane tak, aby zapewnić ich rzetelność i porównywalność w kolejnych latach oraz identyfikację trendów.

Zasadniczo Raport prezentuje dane z lat 2021-2023 (gdzie 2021 r. jest rokiem bazowym dla większości wskaźników przyjętych w Strategii Rozwoju GZM (a wynikających z przeprowadzonej diagnozy stanu, poprzedzającej opracowanie i przyjęcie dokumentu strategicznego).

W zależności od typu wskaźników zastosowano następujące źródła danych i przedziały czasowe:

- dla **wskaźników podstawowych (15 wskaźników)**:
 - główne źródła danych statystycznych to: Główny Urząd Statystyczny i dane z Banku Danych Lokalnych (zakres wskaźników środowiskowych, gospodarczych i społecznych); dodatkowo źródłem danych w zakresie jakości powietrza jest Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ);
 - przedziały czasowe to: lata 2021-2023 (tj. okres obowiązywania Strategii Rozwoju GZM), natomiast dla pokazania szerszego kontekstu zachodzących zmian na obszarze obecnej GZM przedstawiono dane w przedziale 2014-2023 (lub 2022 r. dla 5 wskaźników); należy jednak podkreślić, że GZM rozpoczęła działalność w 2018 r.
- dla **wskaźników szczegółowych (17 wskaźników)**:
 - podstawowe źródło danych to: dane gromadzone bezpośrednio przez GZM, wynikające z realizacji projektów przez poszczególne Departamenty; informacje te pozwalają na ocenę efektywności podejmowanych działań i postępów w realizacji celów Strategii Rozwoju GZM;
 - przedział czasowy to: lata 2021- 2023.

Jeśli dla wskaźnika została zmieniona metodologia obliczenia, albo nastąpiła korekta wartości bazowej, zostało to zaznaczone i opisane.

W Raporcie porównano również oczekiwany trend wartości wskaźnika z faktycznym, biorąc pod uwagę rok bazowy, jako punkt odniesienia.

Dodatkowo, w odniesieniu do poszczególnych priorytetów, zaprezentowano listę projektów wyznaczonych w MPDS. W celu prezentacji jak najświeższych danych, informacje dotyczące projektów pochodzą ze zaktualizowanego dokumentu MPDS, przyjętego przez Zgromadzenie GZM w dn. 24 kwietnia 2024 r., a opartego na danych według stanu na 31.12.2023 r. W Raporcie zamieszczono także informacje o planowanych wydatkach na realizację tych projektów i planowany rok ich zakończenia. Ponadto, szczegółowe informacje o stanie realizacji poszczególnych projektów, w ciągu danego roku, prezentowane są kwartalnie podczas posiedzeń Zarządu GZM.

Realizacja Priorytetu A. Adaptacja do zmian klimatu i odporność

GZM działająca według zasad zrównoważonego rozwoju

Priorytet A w Strategii Rozwoju GZM koncentruje się na adaptacji do zmian klimatu i zwiększaniu odporności regionu na te zmiany. Celem tego priorytetu jest rozwój niebiesko-zielonej infrastruktury, transformacja energetyczna, poprawa jakości powietrza i integracja systemów gospodarki odpadami, a także podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu A. zostały wyznaczone 4 cele strategiczne i 9 kierunków działania.

Wskaźniki podstawowe

Tabela 1. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu A

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Tereny zieleni (parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej) na 1 mieszkańca [m ²]	GUS BDL	27,3	26,7	27,5	25,4	25,8	25,8	26,8	27,7	27,3	27,6	↑	↓	-
Liczba dni przekroczenia poziomu dopuszczalnych stężeń PM10 24-godzinnych w roku kalendarzowym [dni]	GIOŚ	145	131	117	104	126	93	65	69	55	27	↓	↓	-
Średnioroczny poziom stężeń NO ₂ [µg/m ³]	GIOŚ	58	58	56	58	55	54	47	49	46	49	↓	=	-

Wartość bazowa
Trend zgodny z oczekiwanym
Trend niezgodny z oczekiwanym
Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Ilość terenów zieleni na jednego mieszkańca w okresie od 2022 r. do 2023 r. zwiększyła się z wartości 27,3 do 27,6 m². Na przestrzeni 9 lat wartość ta ulegała zmianom, przyjmując najniższą wartość 25,4 m² (2017), a najwyższą 27,7 m² (2021). W roku 2023 wartość jest mniejsza od roku bazowego jedynie o 0,1 m². W porównaniu do roku bazowego, w roku 2022 wartość wskaźnika nieznacznie spadła do 27,3 m², natomiast widoczna jest tendencja wzrostowa, ponieważ w 2023 r. wartość wzrosła do 27,6 m². Wahania wskaźnika wskazują na konieczność intensyfikacji działań na rzecz tworzenia nowych terenów zieleni w gminach GZM i ochrony już istniejących.

W zakresie jakości powietrza odnotowano pozytywne zmiany w redukcji **liczby dni z przekroczeniem poziomów PM10**. Wskazuje to na skuteczność podejmowanych działań w zakresie wymiany źródeł ogrzewania w gminach GZM. Liczba dni, w których przekroczone dopuszczalne stężenia PM10 znacząco się zmniejszyła z 145 dni w 2014 r. do 27 dni w 2023 r., co jest zgodne z oczekiwanym trendem spadkowym.

NO₂ (dwutlenek azotu) jest jednym z kluczowych zanieczyszczeń powietrza, pochodzącym głównie z emisji spalin samochodowych, przemysłu i spalania paliw kopalnych. W przypadku **średniorocznych poziomów stężeń NO₂** na obszarze GZM w latach 2014-2023 zaobserwowano

spadek stężenia, natomiast odnosząc się do roku bazowego nie zaobserwowano trwałej poprawy wartości wskaźnika.

Wskaźniki szczegółowe

Tabela 2. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu A

Wskaźnik	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Liczba inicjatyw w zakresie niebiesko-zielonej infrastruktury, realizowanych lub objętych wsparciem przez GZM [szt.] <i>[w danym roku]</i>	IŚ	1	2	3	↑	↑	-
Liczba budynków mieszkalnych objętych wsparciem dot. efektywności energetycznej w ramach inicjatyw GZM [szt.] <i>[w danym roku]</i>	IŚ	-	-	0	↑	Brak możliwości oceny	Wskaźnik monitorowany od 2023 r.
Liczba instalacji służących zagospodarowaniu osadów ściekowych i odpadów komunalnych, zrealizowanych w GZM ¹ [szt.] <i>[wartość skumulowana w kolejnych latach]</i>	IŚ	16	16	16	↑	=	-
Liczba projektów realizowanych przez GZM dot. podnoszenia świadomości ekologicznej i adaptacji do zmian klimatu [szt.] <i>[w danym roku]</i>	IŚ	4	2	12	↑	↑	-

Wartość bazowa
Trend zgodny z oczekiwanym
Trend niezgodny z oczekiwanym
Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Analiza powyższych wskaźników w zakresie projektów dotyczących **błękitno-zielonej infrastruktury i podnoszenia świadomości ekologicznej**, pokazuje, że GZM realizuje zaplanowane aktywności zgodnie z oczekiwanym trendem, a liczba projektów w roku 2023 stosunku do roku bazowego wzrosła. Podejmowanie inicjatyw mających na celu szeroko rozumianą adaptację do zmian klimatu, wśród różnych grup interesariuszy, jest dla GZM bardzo ważne i ma odzwierciedlenie w bieżących działaniach.

Znacznie bardziej skomplikowane i czasochłonne jest przedstawienie efektów projektów o charakterze infrastrukturalnym i inwestycyjnym, które są odzwierciedlone we wskaźniku **liczba budynków mieszkalnych objętych wsparciem dot. efektywności energetycznej w ramach inicjatyw GZM**. Wskaźnik ten jest bezpośrednio związany z realizacją projektów: A-3.: STOP SMOG w GZM – Poprawa jakości powietrza na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii oraz A-4.: Poprawa efektywności energetycznej w budynkach wielorodzinnych na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii – program ELENA. Realizacja ww. projektów rozpoczęła się w 2022 roku, tym samym nie określono wartości bazowej tego wskaźnika. Oba projekty zakładają, we współpracy z gminami, podjęcie działań zmierzających do ograniczenia niskiej emisji w formie doradztwa i tworzenia dokumentacji technicznej lub likwidację źródeł ciepła niespełniających standardów. Projekty są w trakcie realizacji, jednak poprzez wydłużone procedury, związane m.in.

¹ Wskaźnik pokazują liczbę działających w danym roku instalacji na terenie GZM. Wzrost wartości będzie oznaczać powstanie nowej instalacji. Dotyczy wszystkich instalacji zrealizowanych na terenie GZM, także powstałych bez wsparcia merytorycznego czy finansowego Metropolii.

z wyłanianiem wykonawców na koniec 2023 r. , nie objęto wsparciem żadnych budynków, co powoduje wartość wskaźnika na poziomie zerowym.

Liczba instalacji służących zagospodarowaniu osadów ściekowych i odpadów komunalnych, zrealizowanych w GZM pozostała na tym samym poziomie (16 instalacji) w latach 2021-2023. Warto zaznaczyć, że GZM prowadzi, we współpracy z gminami, działania mające przyczynić się do powstania w GZM nowej instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych (IPTOK). W styczniu 2024 roku powołano w tym celu grupę zakupową, w skład której wchodzi 20 gmin GZM.

Projekty w ramach priorytetu A, ujęte w MPDS

Dla wyznaczonych 4 celów strategicznych w ramach priorytetu A, w MPDS przypisano 6 projektów (w tym jeden podprojekt). Zestawienie celów i odpowiadających im projektów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Projekty realizowane w ramach Priorytetu A

Lp.	Cel	Projekt z MPDS (niektóre projekty realizują więcej niż jeden cel)
A.1	Rozwój i zarządzanie niebiesko-zieloną infrastrukturą	A-1. Metropolitalna sieć błękitno-zielonej infrastruktury
A.2	Transformacja energetyczna i poprawa jakości powietrza	A-2. Ochrona powietrza oraz efektywność energetyczna na obszarze GZM A-3. STOP SMOG w GZM – Poprawa jakości powietrza na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii A-4. Poprawa efektywności energetycznej w budynkach wielorodzinnych na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii – program ELENA
A.3	Integrowanie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi i komunalnymi osadami ściekowymi, z ukierunkowaniem na gospodarkę obiegu zamkniętego	A-5. Gospodarka obiegu zamkniętego na obszarze GZM A-5a. Circular Foam
A.4	Upowszechnianie wiedzy nt. zmian klimatu i zrównoważonego rozwoju	A-1. Metropolitalna sieć błękitno-zielonej infrastruktury A-2. Ochrona powietrza oraz efektywność energetyczna na obszarze GZM A-5. Gospodarka obiegu zamkniętego na obszarze GZM A-5a. Circular Foam

Łączna wartość ww. projektów to 49,8 mln zł w priorytecie A, co stanowi 1% wydatków na wszystkie projekty wskazane w MPDS, w tym 3 projekty (i jeden pod-projekt) realizowane są przy wsparciu środków zewnętrznych. Realizacja ostatnich projektów w ramach priorytetu A zaplanowana jest do 2026 r.

Szczegółowe informacje dotyczące projektów znajdują się w Załączniku 3.

Realizacja Priorytetu B. Mobilność i dostępność

GZM mobilna, niskoemisyjna, spójna transportowo

Priorytet B w Strategii Rozwoju GZM skupia się na poprawie mobilności i dostępności w gminach członkowskich. Celem tego priorytetu jest: rozwijanie zintegrowanego, niskoemisyjnego systemu transportowego, który będzie wspierał zrównoważony rozwój, redukcja emisji, poprawa jakości życia mieszkańców, rozwój infrastruktury kolejowej i rowerowej, integracja systemów transportu publicznego oraz promowaniem ekologicznych form transportu.

W ramach Priorytetu B. zostały wyznaczone 4 cele strategiczne i 10 kierunków działania.

Wskaźniki podstawowe

Tabela 4. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu B

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Roczna praca eksploatacyjna ZTM [wzkm]	GZM/ZTM	104 078 013	106 017 195	105 236 283	105 436 475	105 975 250	102 921 329	102 501 484	100 255 750	109 822 499	116 609 023	↑	↑	-
Długość dróg dla rowerów [km]	GUS BDL	301,4	351,8	372,1	391	465	520,7	596,6	642,9 (727,2)*	687,6	brak danych	↑	↑	Dane za 2023 r. niedostępne na czas sporządzenia raportu
Liczba parkingów w systemie Parkuj i Jedź (Park & Ride) [szt.]	GUS BDL	-	-	4	4	5	8	12	14	16	brak danych	↑	↑	Dane za 2023 r. niedostępne na czas sporządzenia raportu

Wartość bazowa Trend zgodny z oczekiwanym Trend niezgodny z oczekiwanym Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

* Wartość wskaźnika w roku bazowym 2021 wskazana w Strategii Rozwoju GZM (727,2 km) została skorygowana ze względu na błąd w raporcie jednej z gmin przekazywanym do GUS, w którym oprócz dróg rowerowych o charakterze komunikacyjnym ujęto także szlaki rowerowe (np. położone w lesie) – niezgodnie z metodologią GUS.

Roczna praca eksploatacyjna ZTM (wzkm) wykazuje trend wzrostowy w okresie 2014-2023 i świadczy o coraz większej eksploatacji transportu zbiorowego. Jest to wzrost z 104 078 013 wzkm w 2014 r. do 116 609 023 wzkm w 2023 r. W latach 2018 (102 921 329 wzkm) do 2021 (100 255 750 wzkm) nastąpił spadek wartości wskaźnika, natomiast od czasu powstania GZM z roku na rok wartość wskaźnika jest coraz większa. Faktyczny trend jest zgodny z założeniami, a wpływ na niego ma z pewnością realizowany przez GZM projekt pn. Rozwój obsługi linii autobusowych łączących główne miasta należące do GZM (tzw. Linie metropolitalne lub metrolinie). Zadaniem metrolinii jest zwiększenie dostępności oferty komunikacyjnej do czasu uruchomienia Kolei Metropolitalnej. Projekt zaczął się w 2021 r. uruchomieniem 6 pierwszych metrolinii. Ostatnia - 32 linia - została uruchomiona we wrześniu 2023 r. Autobusy oznaczone literą „M” w numerze dojeżdżają do wszystkich 41 gmin tworzących GZM. Najdłuższą Metrolinią jest linia M22, łącząca gminy powiatu bieruńsko-lędzińskiego z Katowicami (ok. 48,5 km), a najkrótszą M25 z Katowic do Czeladzi (ok. 15 km). Należy zwrócić również uwagę, że oprócz pracy eksploatacyjnej ZTM nastąpił także wzrost połączeń kolejowych.

Długość dróg dla rowerów od 2014 r. do 2022 r. stale wzrastała (brak danych za 2023 r.). W ciągu 9 lat w GZM przybyło 386,2 km nowych dróg dla rowerów, natomiast w roku 2022 w GZM przybyło 44,9 km dróg rowerowych. W najbliższych latach do zwiększenia wartości tego wskaźnika przyczyni się realizacja jednego z projektów GZM: projekt B-11. Metropolitalna Sieć Tras Rowerowych (MSTR) – Velostrady GZM.

Liczba parkingów w systemie Parkuj i Jedź wzrosła z 4 w 2014 r. do 16 w 2022 r. (brak danych za 2023 r.) Wzrost liczby parkingów w latach 2014-2022 wskazuje na zgodność faktycznego trendu z oczekiwaniami. Rozwój systemu Park&Ride wspiera integrację różnych form transportu i zachęca do korzystania z komunikacji zbiorowej. Tworzenie węzłów przesiadkowych bardzo często wspomagane jest środkami unijnymi. W ramach programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FenIKS) planowane jest dofinansowanie realizacji ok. 30 centrów przesiadkowych w całej Polsce, w tym 8 na obszarze GZM (w Bytomiu, Gliwicach, Pyskowicach i Katowicach).

Wskaźniki szczegółowe

Tabela 5. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu B

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Liczba dokumentów Polityka mobilności miejskiej – zgodnych z przyjętym przez GZM SUMP – uchwalonych przez gminy GZM [szt.] <i>[wartość skumulowana w kolejnych latach]</i>	KT	0	1	1	↑	↑	-
Roczna liczba przejazdów <i>[w danym roku]</i>	ZTM	260 000 000	267 437 981	267 431 053	↑	↑	-
Długość zmodernizowanych/ wybudowanych odcinków Kolei Metropolitalnej [km] <i>[wartość skumulowana w kolejnych latach]</i>	KT	0	0	0	↑	=	-
Długość zrealizowanych velostrad [km] <i>[wartość skumulowana w kolejnych latach]</i>	PI	0	0	0,2	↑	↑	-

Wartość bazowa
Trend zgodny z oczekiwanym
Trend niezgodny z oczekiwanym
Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

GZM od początku istnienia podejmuje tematy związane z rozwojem zrównoważonego transportu na swoim obszarze. W pierwszej kolejności podejmowane były tematy dotyczące integracji organizatorów publicznego transportu zbiorowego oraz integracji systemu taryfowo-biletowego. Jednym z głównych celów GZM w zakresie mobilności miejskiej jest organicznie podróży transportem indywidualnym na rzecz transportu zbiorowego, który w GZM ma być oparty na kolei. Trwające kilka lat badania i diagnozy doprowadziły do przyjęcia w 2023 r. Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) pn. „Dobra Mobilność 30/50 - plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla obszaru Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego”. Dokument ten pokazuje hierarchię systemów transportowych i służy do koordynacji działań dotyczących mobilności mieszkańców obszaru metropolitalnego i jego otoczenia

funkcjonalnego. **SUMP jest dokumentem wykonawczym do Strategii Rozwoju GZM.** Określone w Strategii Rozwoju GZM wskaźniki korespondują z działaniami wynikającymi z SUMP oraz MPDS.

Ze względu na uwarunkowania formalno-prawne gminy nie mają obowiązku przyjmować planów/polityk mobilności miejskiej. W związku z tym, należy spodziewać się, że osiągnięcie wysokich wartości wskaźnika **liczba dokumentów Polityka mobilności miejskiej – zgodnych z przyjętym przez GZM SUMP – uchwalonych przez gminy GZM** będzie utrudnione. Jednakże, już w 2022 r. Tychy (jako pierwsze miasto w GZM) wprowadziły nową politykę mobilności, zgodną ze standardami GZM.

Roczna liczba przejazdów wzrosła z 260 mln w 2021 r. do 267,437 mln w 2022 r., a następnie nieznacznie spadła, o ok. 7 tys., w 2023 r., co jednak nadal jest wyższą wartością niż w 2021 r. Na utrzymanie trendu wzrostowego wpływają działania, sukcesywnie zrealizowane przez GZM, mające na celu poprawę jakości usług ZTM i infrastruktury transportowej, w tym np. wprowadzenie nowej aplikacji mobilnej Transport GZM, czy też inwestycje w System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej.

W przypadku kolejnych dwóch wskaźników: **długość zmodernizowanych/wybudowanych odcinków Kolei Metropolitalnej** oraz **długość zrealizowanych велоstrad** – okres dwóch lat okazał się niewystarczający do odnotowania zauważalnego (z punktu widzenia mieszkańców) postępu w realizacji inwestycji GZM w kolej i drogi rowerowe. Należy jednak zaznaczyć, że proces przygotowania i realizacji tego typu inwestycji liniowych jest złożony i czasochłonny. W obu projektach, cały czas trwają prace przygotowawcze, m.in. związane z tworzeniem dokumentacji projektowych i planów oraz wyborem optymalnych wariantów inwestycji.

Projekty w ramach priorytetu B, ujęte w MPDS

Dla wyznaczonych 4 celów strategicznych w ramach priorytetu B, w MPDS przypisano 12 projektów i jeden projekt uzupełniający z priorytetu E, którego realizacja zakończyła się w 2023 r. (część projektów w MPDS ma charakter interdyscyplinarny i wzajemnie się uzupełniają, często wpisują się w realizację więcej niż jednego celu). Zestawienie celów i odpowiadających im projektów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Projekty realizowane w ramach Priorytetu B

Lp.	Cel	Projekt z MPDS (niektóre projekty realizują więcej niż jeden cel)
B.1	Rozwój zrównoważonej mobilności miejskiej i upowszechnienie publicznego transportu zbiorowego jako pierwszego wyboru w codziennych podróżach	B-1. Zrównoważona mobilność na terenie GZM
B.2	Tworzenie warunków infrastrukturalnych i organizacyjnych do rozwoju transportu zbiorowego i drogowego	B-2. Zintegrowany system taryfowo-biletowy B-3. Elektroniczne systemy sprzedaży biletów na obszarze GZM B-4. Informatyczne Systemy transportowe - Transport GZM B-5. Rozwój obsługi linii autobusowych łączących główne miasta należące do GZM B-6. Inteligentne Systemy Transportowe (ITS) B-7. Elektroniczny serwer biletów na potrzeby aplikacji mobilnych eMagazyn B-8. System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej E-7. Kampania promocyjna: Transport GZM (zakończony w 2023 r.) B-9. Metropolitalne Powiązania Drogowe
B.3	Rozwój transportu szynowego	B-10. Budowa Kolei Metropolitalnej – Etap II
B.4	Upowszechnianie mikromobilności, w tym roweru i idei współdzielenia	B-11. Metropolitalna Sieć Tras Rowerowych (MSTR) – Velostrady GZM B-12. Rower Metropolitalny – system wypożyczania rowerów publicznych

Łączna wartość ww. projektów to 4,46 mld zł w ramach priorytetu B, co stanowi 90% wydatków na wszystkie projekty wskazane w MPDS, w tym 3 projekty realizowane są przy wsparciu środków zewnętrznych. Realizacja ostatnich projektów w ramach priorytetu B zaplanowana jest do 2035 r.

Szczegółowe informacje dotyczące projektów znajdują się w Załączniku 3.

Realizacja Priorytetu C. Przestrzeń i spójność społeczna

GZM otwarta, przyjazna, dbająca o ład przestrzenny i warunki życia

Priorytet C w Strategii Rozwoju GZM koncentruje się na kształtowaniu przestrzeni miejskiej i wzmocnieniu spójności społecznej. Celem tego priorytetu jest m.in. tworzenie zrównoważonej, przyjaznej i dostępnej przestrzeni miejskiej, która będzie wspierać rozwój społeczny i gospodarczy, jednocześnie dbając o środowisko i jakość życia mieszkańców.

W ramach Priorytetu C. zostały wyznaczone 3 cele strategiczne i 7 kierunków działania.

Wskaźniki podstawowe

Tabela 7. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu C

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Liczba mieszkańców GZM [os.]	GUS BDL	2 295 287	2 284 403	2 275 010	2 266 308	2 255 505	2 244 850	2 180 976	2 160 555	2 142 838	2 128 034	↑	↓	-
Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi [%]	GUS BDL	23,8	25,0	26,4	27,6	29,0	30,4	30,9	31,9	33,1	34,3	↓	↑	-
Udział osób młodych (15-29 lat) w liczbie mieszkańców GZM [%]	GUS BDL	17,8	17,0	16,3	15,6	15,0	14,5	14,3	14,0	13,8	13,8	↑	↓	-
Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 mieszkańców	GUS BDL	2,0	2,1	2,3	2,6	2,7	3,1	4,8	4,0	4,3	4,8	↑	↑	-

Wartość bazowa Trend zgodny z oczekiwanym Trend niezgodny z oczekiwanym Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Liczba mieszkańców GZM od 2014 r. sukcesywnie maleje i w 2023 r. wyniosła 2,13 mln osób (spadek o ponad 167 tys. mieszkańców w ciągu 9 lat). Obszar GZM jest dotknięty długofalowym procesem depopulacji, który widoczny jest także w całym województwie śląskim. Przyglądając się danym na poziomie lokalnym widoczny jest nieznaczny wzrost liczby mieszkańców w gminach otoczenia rdzenia GZM, natomiast najbardziej odczuwalny jest spadek liczby mieszkańców w największych gminach rdzenia GZM. Prognoza liczby ludności przygotowana przez GUS do 2060 r. wskazuje, że we wszystkich powiatach znajdujących się na obszarze GZM przewidywany jest spadek liczby mieszkańców. GZM ma utracić 584,2 tys. mieszkańców, czyli aż 27,3 % z liczby ludności w 2022 r.

W obliczu stale zmniejszającej się liczby ludności i perspektyw demograficznych, kluczowe jest podejmowanie działań mających na celu dostosowanie kierunków rozwoju do zjawiska "kurczących się" miast i starzejącego się społeczeństwa.

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (tj. stosunek liczby osób w wieku 65 lat i więcej do liczby osób w wieku produkcyjnym) wzrósł z 23,8% w 2014 r. do 34,3% w 2023 r. Widoczny wzrost na przestrzeni ostatnich lat wskazuje na starzenie się społeczeństwa. Tendencja ta jest spójna z ogólnymi trendami demograficznymi w Polsce, gdzie społeczeństwo starzeje się m.in. z powodu niskiej dzietności i wydłużającego się trwania życia. Zahamowanie tego negatywnego trendu stanowi olbrzymie wyzwanie dla całego kraju. Starzejąca się populacja wpływa na lokalny rynek pracy, system opieki zdrowotnej i zabezpieczenia społecznego. Wzrastający współczynnik obciążenia demograficznego oznacza, że mniejsza liczba osób w wieku produkcyjnym musi utrzymywać rosnącą liczbę seniorów, co może prowadzić do zwiększonego obciążenia dla budżetów lokalnych i państwowego. Gminy GZM wspólnie z Metropolią powinny w swoich działaniach uwzględniać projekty dot. integracji seniorów, modernizacji systemu opieki zdrowotnej, zatrudniania osób starszych, poprawy dostępności przestrzeni publicznych, a także polityki pro-rodzinnej czy tworzenia atrakcyjnych warunków dla młodych osób aby zatrzymać ich w regionie.

Udział osób młodych (15-29 lat) w populacji GZM zmniejszył się z 17,8 % w 2014 r. do 13,8% w 2023 r. Natomiast w ostatnich latach (2022/2023) wskaźnik utrzymał się na tym samym poziomie 13,8 %, utrzymanie się tego samego udziału osób młodych w dwóch ostatnich latach jest dobrym sygnałem, jednak na pewno nie oznacza trwałego odwrócenia trendu spadkowego, zwłaszcza w kontekście powyższego wskaźnika ilustrującego obciążenie demograficzne. Zgodnie z globalnymi trendami w Polsce, liczba młodych osób maleje z powodu m.in. niskiej dzietności i emigracji młodych ludzi do innych bardziej atrakcyjnych ośrodków miejskich w kraju i za granicę w poszukiwaniu lepszych perspektyw zawodowych i lepszej jakości życia.

Konieczne są wieloaspektowe działania, zwiększające atrakcyjność GZM do zamieszkania i pracy aby Metropolia mogła konkurować z dynamicznie rozwijającymi się miastami i metropoliami w Polsce oraz mogła przyciągać nowych mieszkańców, w szczególności młodych. Ważne jest m.in. zintegrowane podejście obejmujące rozwój infrastruktury mieszkaniowej, tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy, poprawa jakości życia, rozwój zrównoważonego transportu, inwestycje w zieloną i niebieską infrastrukturę, wspieranie społeczności lokalnych, ale także zwiększenie konkurencyjności uczelni z terenu GZM. Działania tego typu nie tylko zwiększą zadowolenie obecnych mieszkańców, ale i przyciągną nowych. Mimo, że zakres ww. działań wykracza poza kompetencje GZM to Metropolia powinna stale wspierać gminy GZM w procesie pozyskiwania nowych mieszkańców i realizować własne inicjatywy.

Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 mieszkańców wzrosła z 2,0 w 2014 r. do 4,3 w 2022 r. i do 4,8 w 2023 r. Zarówno prognozy, jak i rzeczywiste dane pokazują tendencję wzrostową. Zwiększenie liczby oddanych mieszkań świadczy o intensywnym rozwoju budownictwa mieszkaniowego w GZM. Jest to pozytywny trend, który może przyczynić się do poprawy dostępności mieszkań na rynku. Wciąż jednak problemem pozostają stale rosnące ceny nieruchomości na rynku wtórnym i pierwotnym oraz relatywnie nieduże zasoby komunalne.

Wskaźniki szczegółowe

Tabela 8. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu C

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Liczba uchwalonych w gminach GZM uchwał krajobrazowych [szt.] <i>[wartość skumulowana w kolejnych latach]</i>	SP	4	4	5	↑	↑	-
Liczba inicjatyw na rzecz przyciągania mieszkańców [szt.] <i>[w danym roku]</i>	RW	2	2	3	↑	↑	-
Liczba inicjatyw wspierających rozwój międzypokoleniowej metropolii [szt.] <i>[w danym roku]</i>	RW	2	2	3	↑	↑	-

Wartość bazowa Trend zgodny z oczekiwanym Trend niezgodny z oczekiwanym Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Liczba uchwalonych w gminach GZM uchwał krajobrazowych mających na celu ograniczenie tzw. chaosu reklamowego wzrosła o jedną gminę (Bytom) w stosunku do roku bazowego (2021). Pozostałe gminy, w których obowiązują uchwały krajobrazowe to: Mikołów (2021), Pyskowice (2021), Tarnowskie Góry (2020), Sosnowiec (2019). W ramach projektu Przestrzeń GZM, obecnie opracowywane jest Metropolitalne kompendium nt. uchwał krajobrazowych, które będzie pomocą dla gmin członkowskich GZM w kwestii przygotowania i wdrażania uchwał krajobrazowych (publikacja planowana jest na II połowę 2024 r).

Liczba inicjatyw na rzecz przyciągania mieszkańców w 2023 r. wzrosła o 1 w stosunku do roku bazowego (2021). Główną inicjatywą podejmowaną przez GZM mającą na celu zatrzymanie i zachęcenie młodych ludzi do związania swojej przyszłości z GZM są działania w ramach Metropolitalnego Funduszu Wspierania Nauki. W ramach Funduszu dofinansowywane są zadania służące podnoszeniu jakości oferty edukacyjnej i naukowej uczelni zlokalizowanych w GZM. Ponadto przygotowano koncepcję uruchomienia w GZM sieci Urban Lab'ów oraz opracowano prototyp przestrzenny w Katowicach, na obszarach pełniących funkcję akademickie i edukacyjne, w celu powstania przyjaznej przestrzeni pozwalającej na dostęp do nauki poza murami uczelni. Dodatkowo w ramach inicjatyw na rzecz przyciągania mieszkańców, przeprowadzono cykl warsztatów w zakresie wypracowania modelowych rozwiązań dotyczących odporności gmin na kryzysy związane ze zmianami klimatu.

Liczba inicjatyw wspierających rozwój międzypokoleniowej metropolii w 2023 r. wzrosła o 1 w stosunku do roku bazowego (2021). Inicjatywą, która w 2022-2023 wspierała rozwój międzypokoleniowej metropolii była szkoła prototypowania skupiona na wyzwaniach demograficznych pod nazwą "Procesy ekonomiczne a starzenie się – wiek poprodukcyjny – aktywizacja zawodowa i społeczna". Wnioski z tego projektu będą służyć przygotowaniu kolejnych działań możliwych do wdrożenia w gminach GZM. W roku 2022 prowadzono także prace nad koncepcjami rozwiązań dotyczącymi wyzwań dla miast Metropolii GZM związanych ze starzeniem się ich mieszkańców i migracjami oraz z wyzwaniami demograficznymi. Natomiast w roku 2023 przygotowano dokument dotyczący standardów integracji cudzoziemców na obszarze GZM oraz przygotowano raport podsumowujący możliwość adaptacji w gminach wypracowanego w ramach szkoły prototypowania rozwiązania.

Projekty w ramach priorytetu C, ujęte w MPDS

Dla wyznaczonych 3 celów strategicznych w ramach priorytetu C, w MPDS przypisano 3 projekty i jeden projekt uzupełniający z priorytetu E (część projektów w MPDS ma charakter interdyscyplinarny i wzajemnie się uzupełniają, często wpisują się w realizację więcej niż jednego celu). Zestawienie celów i odpowiadających im projektów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Projekty realizowane w ramach Priorytetu C

Lp.	Cel	Projekt z MPDS (niektóre projekty realizują więcej niż jeden cel)
C.1	Racjonalne korzystanie z przestrzeni wobec kurczenia się miast i suburbanizacji	C-1. Przestrzeń GZM
C.2	Aktywne podejście do wyzwań demograficznych	D-3. Inwestuj, pracuj i mieszkaj w Metropolii C-2. Międzypokoleniowa i wielokulturowa Metropolia (zakończony w 2023 r.)
C.3	Poprawa warunków do rozwoju społeczności otwartych, aktywnych i kreatywnych	C-2. Międzypokoleniowa i wielokulturowa Metropolia (zakończony w 2023 r.) E-5. Otwarta Metropolia – budowanie sieci współpracy z interesariuszami

Łączna wartość projektu C-1 to 480 tys. zł, co stanowi 0,01% wydatków na wszystkie projekty wskazane w MPDS. Realizacja projektu C-1 zaplanowana jest do 2027 r. Projekt C-2. Międzypokoleniowa i wielokulturowa Metropolia został zakończony w 2023 r. Jego celem było wypracowanie koncepcji rozwiązań dla gmin GZM związanych ze starzeniem się mieszkańców, migracjami i wyzwaniami demograficznymi.

Szczegółowe informacje dotyczące projektów (w tym dla projektów wspierających D i E) znajdują się w Załączniku 3.

GZM stoi przed wyzwaniami, które wymagają zdecydowanych i przemyślanych działań w celu przyciągnięcia nowych mieszkańców, zwłaszcza młodych, oraz poprawy jakości życia obecnych. Jednakże, jak pokazują powyższe wartości wskaźników i projektów, GZM powinna zintensyfikować działania na rzecz przyciągnięcia nowych mieszkańców.

Realizacja Priorytetu D. Metropolitalność i innowacyjność

GZM innowacyjna, silna gospodarczo, wzmacniająca kapitał ludzki

Priorytet D w Strategii Rozwoju GZM koncentruje się na wzmocnieniu pozycji GZM jako silnego ośrodka metropolitalnego, wspierającego innowacyjność i rozwój gospodarczy. Celem tego priorytetu jest kreowanie warunków sprzyjających nowoczesnym branżom, innowacjom oraz rozwojowi kapitału ludzkiego.

W ramach Priorytetu D. zostały wyznaczone 3 cele strategiczne oraz 8 kierunków działania.

Wskaźniki podstawowe

Tabela 10. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu D

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Pracujący na 1 000 ludności [os.]	GUS BDL	291	291	295	300	306	310	314	318	393	397	↑	↑	Zmiana metodologii obliczania wskaźnika od 2022 roku w BDL
% wpływu z podatku CIT w dochodach gmin GZM ogółem [%]	GUS BDL	1,4	1,4	1,5	1,5	1,8	2,0	1,2	2,2	2,2	2,9	↑	↑	-
Udział studentów szkół wyższych z obszaru GZM w ogóle studentów w kraju [%]	GUS BDL	6,9	7,0	7,0	7,3	7,5	7,4	7,4	7,2	7,6	brak danych	↑	↑	Dane za 2023 r. niedostępne na czas sporządzenia raportu

Wartość bazowa Trend zgodny z oczekiwanym Trend niezgodny z oczekiwanym Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Wskaźnik liczby pracujących na 1 000 ludności wzrósł z 291 w 2014 r. do 397 w 2023 r. – zauważyć więc można trend wzrostowy. Wzrost liczby pracujących może wskazywać na poprawę sytuacji na rynku pracy w GZM, co jest zgodne z globalnym trendem w Polsce, gdzie obserwuje się spadek bezrobocia i wzrost zatrudnienia. Należy zwrócić uwagę, że w analizowanym okresie nastąpiła zmiana metodologii zbierania danych dot. osób pracujących w statystyce publicznej. Zgodnie z nową metodologią od 2022 r. w liczbie pracujących zostały uwzględnione również osoby pracujące w przedsiębiorstwach zatrudniających do 9 osób – stąd znaczny wzrost wartości tego wskaźnika. Ponadto, obecnie dane odnoszą się do faktycznego miejsca zamieszkania, a nie jak poprzednio do miejsca pracy. Zmiany te wpływają na bezpośrednie porównanie danych między 2021 r. a 2022 r. Dane dotyczące liczby pracujących prezentują stan na grudzień danego roku.

Wskaźnik wpływu z podatku CIT w dochodach gmin GZM wzrósł z 1,4% w 2014 r. do 2,9% w roku 2023, co może świadczyć o rosnącej roli sektora przedsiębiorstw w gospodarce regionu. Rosnący udział podatku CIT w dochodach gmin w ostatnich latach sugeruje również większą aktywność gospodarczą i poprawę kondycji finansowej firm działających na obszarze GZM.

Udział studentów szkół wyższych z obszaru GZM w ogólnej liczbie studentów w kraju wzrósł z 6,9% w 2014 r. do 7,6% w 2022 r. (brak danych za 2023 r.). Trend wzrostowy jest pozytywnym sygnałem. Wzrost udziału studentów może świadczyć o poprawie jakości edukacji wyższej w regionie, atrakcyjności lokalnych uczelni oraz ich oferty edukacyjnej.

Wskaźniki szczegółowe

Tabela 11. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu D

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Liczba inicjatyw krajowych i zagranicznych, prowadzonych przez lub z udziałem GZM, mających na celu kreowanie warunków do rozwoju gospodarczego [szt.] <i>[w danym roku]</i>	RW	3	4	4	=	↑	-
Liczba wydarzeń naukowych, gospodarczych, kulturalnych, rekreacyjnych i innych eventowych o znaczeniu metropolitalnym, organizowanych lub współorganizowanych przez GZM [szt.] <i>[w danym roku]</i>	KM, RW	12	84	83	↑	↑	Zmiana sposobu raportowania wskaźnika
Liczba inicjatyw prowadzonych przez lub z udziałem GZM, wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność edukacji oraz nauki w GZM [szt.] <i>[w danym roku]</i>	RW	12	12	59	↑	↑	-

Wartość bazowa Trend zgodny z oczekiwanym Trend niezgodny z oczekiwanym Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Wskaźnik liczby inicjatyw krajowych i zagranicznych mających na celu kreowanie warunków do rozwoju gospodarczego wzrósł z 3 w 2021 r. do 4 w 2022 r. i utrzymał się na tym poziomie w 2023 r. Mimo zakładanego stałego poziomu wskaźnika, faktyczny trend wskazuje na niewielki wzrost, co jest pozytywnym sygnałem dla obszaru GZM. Wzrost liczby inicjatyw świadczy o intensyfikacji działań mających na celu promocję gospodarczą GZM i lepszą współpracę międzynarodową. Wzmacnianie relacji gospodarczych i przyciąganie inwestorów jest kluczowe dla dalszego rozwoju. W latach 2022-2023 GZM uczestniczyła w wydarzeniach międzynarodowych takich jak: targi MIPIM w Cannes, targi Expo Real w Monachium, Smart City Expo World Congress Barcelona, Forum sieci European Metropolitan Authorities (EMA), Konferencja “Współczesny rynek pracy - problemy, wyzwania, perspektywy”, Polsko-Czeskie Forum SMART CITY.

Liczba wydarzeń o znaczeniu metropolitalnym organizowanych lub współorganizowanych przez GZM wzrosła znacząco z 12 w 2021 r. do 84 w 2022 r., a w 2023 r. wynosiła 83. Taka zmiana związana jest ze zmianą sposobu raportowania wskaźnika, co uwiaryściwiło duże zaangażowanie GZM w współorganizację złożonych imprez, które realizowane są jednocześnie w wielu obiektach w jednym czasie (jak Kierunek GZM czy Noc Teatrów GZM). Niezależnie od przyjętej metodologii warto zauważyć, stałe działania GZM w organizację różnorodnych wydarzeń. Wydarzenia skierowane do szerokiego grona odbiorców są kluczowe dla budowania tożsamości metropolitalnej, przyciągania turystów oraz wspierania lokalnej gospodarki.

Liczba inicjatyw mających na celu wzmacnianie konkurencyjności i atrakcyjności edukacji oraz nauki w GZM utrzymała się na poziomie 12 w 2022 r., a następnie wzrosła do 59 w 2023 r. GZM realizuje wiele inicjatyw, w ramach projektu Metropolia Nauki takich jak np. Metropolitalny Fundusz Wspierania Nauki (w ramach którego w roku 2023 podpisano ponad 50 umów na realizację działań), czy realizacja konkursu na prace dyplomowe poświęcone tematyce metropolitalnej. Ponadto GZM uczestniczy w wielu wydarzeniach takich jak np. targi edukacyjne i konferencje dotyczące współczesnego rynku pracy, podczas których pokazywany jest potencjał GZM.

Wspomniany już wcześniej Metropolitalny Fundusz Wspierania Nauki, to jedno z kluczowych działań realizowanych w GZM, w ramach którego nawiązano wiele kontaktów międzyuczelnianych, a przede wszystkim zorganizowano interesujące i unikatowe wydarzenia z udziałem światowej klasy naukowców. Podkreśleniem rangi nauki w GZM jest uzyskanie w 2022 r. przez Katowice tytułu Europejskiego Miasta Nauki 2024, przyznawanego przez organizację EuroScience, we współpracy z Komisją Europejską. Otrzymanie tytułu to efekt wysiłków Miasta Katowice i siedmiu publicznych uczelni Konsorcjum Akademickiego – Katowice Miasto Nauki oraz jednostek współpracujących, w tym GZM. Ponadto w 2022 r. Metropolia uczestniczyła w Targach „Edukacja” oraz w konferencji „Health Business Innovations” oraz opracowała przewodnik po Metropolii GZM dla studentów „Studia w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii. Ucz się, zwiedzaj, poznawaj”, który był rozesłany do uczelni z terenu GZM i gmin członkowskich oraz jest dostępny do pobrania na portalu InfoGZM.

Projekty w ramach priorytetu D, ujęte w MPDS

Dla wyznaczonych 3 celów strategicznych w ramach priorytetu D, w MPDS przypisano 6 projektów oraz trzy projekty uzupełniające z priorytetu A i E (część projektów w MPDS ma charakter interdyscyplinarny i wzajemnie się uzupełniają, często wpisują się w realizację więcej niż jednego celu). Zestawienie celów i odpowiadających im projektów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Projekty realizowane w ramach Priorytetu D

Lp.	Cel	Projekt z MPDS (niektóre projekty realizują więcej niż jeden cel)
D.1	Kreowanie warunków do rozwoju gospodarczego i innowacji	D-1. Elektromobilna Metropolia D-2. Rozwój hubu bezzałogowych statków powietrznych - („Drony Nad Metropolią”) A-2. Ochrona powietrza oraz efektywność energetyczna na obszarze GZM D-3. Inwestuj, pracuj i mieszka w Metropolii. D-4. Konsorcjum międzynarodowe projektu MOVE2CCAM
D.2	Wzmacnianie funkcji metropolitalnych	D-5. Noc Teatrów GZM E-8. Kierunek GZM E-6. Budowa Międzynarodowej Sieci Współpracy D-4. Konsorcjum międzynarodowe projektu MOVE2CCAM D-6. Metropolia Nauki
D.3	Wzmacnianie konkurencyjności ośrodków akademickich i szkół w GZM	D-6. Metropolia Nauki

Łączna wartość ww. projektów to 402 mln zł w ramach priorytetu D, co stanowi 8% wydatków na wszystkie projekty wskazane w MPDS, w tym 2 projekty realizowane są przy wsparciu środków zewnętrznych. Realizacja ostatnich projektów w ramach priorytetu D zaplanowana jest do 2026 r. Szczegółowe informacje dotyczące projektów znajdują się w Załączniku 3.

Realizacja Priorytetu E. Współpraca i otwartość

GZM inicjująca, inspirująca, wewnętrznie zintegrowana

Priorytet E w Strategii Rozwoju GZM koncentruje się na zacieśnieniu współpracy zarówno wewnętrznej, między gminami członkowskimi, jak i zewnętrznej, z innymi instytucjami metropolitalnymi oraz interesariuszami. Celem tego priorytetu jest wzmocnienie efektywności i skuteczności działań podejmowanych w ramach metropolii, zwiększenie otwartości na kontakty z mieszkańcami, wymianę doświadczeń z partnerami krajowymi i zagranicznymi oraz stworzenie spójnego administracyjnie i efektywnie zarządzanego obszaru metropolitalnego, który będzie inspirującym przykładem współpracy i innowacyjności.

W ramach Priorytetu E. zostały wyznaczone 3 cele strategiczne oraz 7 kierunków działania.

Wskaźniki podstawowe

Tabela 13. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu E

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Liczba uczestników imprez masowych [os.]	GUS BDL	2 162 658	2 493 494	2 579 395	2 678 009	3 099 337	3 085 149	3 61 313	1 335 795	2 733 568	3 426 626	→	→	-
Liczba turystów zagranicznych (nierezydentów) [os.]	GUS BDL	178 873	203 456	224 662	238 522	278 980	282 631	86 477	110 682	245 959	272 109	→	→	-

Wartość bazowa Trend zgodny z oczekiwanym Trend niezgodny z oczekiwanym Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Wskaźnik **liczby uczestników imprez masowych w GZM**: wzrósł w analizowanym okresie z wartości 2,2 mln w 2014 r. do 3,4 mln w 2023 r. Dynamiczny wzrost wartości wskaźnika jest pozytywnym sygnałem, świadczącym o rosnącym zainteresowaniu imprezami masowymi w GZM, ale też częściowo jest to „odbicie” po pandemii COVID-19, która znacznie ograniczyła wszelkie wydarzenia tego typu.

Pandemia COVID-19 miała drastyczny wpływ na sektor imprez masowych, co jest wyraźnie widoczne w danych za 2020 r. Restrykcje sanitarno-epidemiologiczne, zakazy zgromadzeń i ogólny strach przed zakażeniem doprowadziły do niemal całkowitego wstrzymania organizacji imprez. Rok 2021 przyniósł pewną poprawę, co mogło być wynikiem wprowadzenia szczepień przeciwko COVID-19, zwiększającego się poziomu odporności populacji oraz adaptacji organizatorów imprez do nowych warunków sanitarnych (np. organizacja wydarzeń na świeżym powietrzu, wprowadzenie limitów uczestników, stosowanie środków ochrony osobistej). W 2023 r. liczba uczestników imprez przekroczyła wartości z roku poprzedzającego pandemię COVID (2019) i wartości z rekordowego 2018 r. Rosnąca w ostatnich latach liczba uczestników może być związana z coraz lepszą organizacją i promocją wydarzeń, a także z rosnącym zapotrzebowaniem na rozrywkę tego typu wśród mieszkańców i turystów.

Liczba turystów zagranicznych odwiedzających GZM istotnie wzrosła z 178 873 w 2014 r. do 272 109 w 2023 r. Wzrostowy trend wskaźnika wskazuje na rosnącą atrakcyjność regionu dla turystów międzynarodowych. W przypadku danych dotyczących ruchu turystycznego również należy wziąć pod uwagę pandemię COVID-19. W latach 2014 - 2019 liczba turystów zagranicznych systematycznie rosła, osiągając najwyższy poziom w 2019 r. (282 631 turystów). Ten wzrost może być przypisany zwiększonemu zainteresowaniu regionem, rozwijającej się infrastrukturze turystycznej oraz rosnącej atrakcyjności GZM jako destynacji turystycznej. Natomiast analiza danych z lat 2014-2023 wskazuje, że w 2020 r. nastąpił gwałtowny spadek tego wskaźnika, związany z pandemią COVID-19. Spowodowała ona drastyczny spadek liczby turystów zagranicznych w 2020 r., z którego sektor turystyczny zaczął się powoli odbudowywać w 2021 r.

Znaczny wzrost liczby turystów w latach 2022 - 2023 można przypisać zarówno efektowi powrotu do normalności po pandemii (zniesienie ograniczeń w podróżowaniu i odbudowa ruchu turystycznego umożliwiły większy napływ turystów). W 2023 r. najwięcej turystów zagranicznych w GZM gościły Katowice (129 tys. osób, 47% turystów zagranicznych w GZM), Gliwice (37 tys. osób, 14% turystów zagranicznych w GZM) i Zabrze (21 tys. osób, 8%).

Dodatковым czynnikiem oddziałującym na wskaźnik liczby turystów, choć nie wprost oczywistym, może być napływ osób z Ukrainy, którzy przybyli do Polski jako uchodźcy z powodu wojny na Ukrainie. W związku z tym dane za ten okres mogą być interpretowane z uwzględnieniem tego kontekstu. Wojna na Ukrainie miała ogromny wpływ na ruch migracyjny z tego kraju. Liczba przyjezdnych z Ukrainy w 2022 r. znacząco wzrosła a zjawisko to było widoczne także w 2023 roku, choć liczba ta nieco spadła, prawdopodobnie ze względu na stabilizację sytuacji uchodźców w Polsce oraz możliwe powroty do Ukrainy.

Wzrost zainteresowania turystyką zagraniczną w GZM jest wynikiem skutecznych działań promujących region na arenie międzynarodowej przez przedstawicieli sektora publicznego. Ponadto wpływ na to ma rozwój infrastruktury turystycznej, jak np. stale rozbudowywana baza hotelowa i gastronomiczna, atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego oraz bogata oferta wydarzeń branżowych (turystyka biznesowa i wydarzenia typu Europejski Kongres Gospodarczy). Istotna dla turystów jest także rozbudowywana z roku na rok siatka połączeń z lotniska Katowice-Pyrzowice. Zewnętrzne uwarunkowania, takie jak pandemia i wojna na Ukrainie, znacząco wpłynęły na ruch turystyczny i migracyjny w regionie. Sektor turystyczny musiał się dostosować do nowych realiów, a polityki regionalne powinny uwzględniać te zmiany, aby wspierać zarówno turystów, jak i uchodźców.

Wskaźniki szczegółowe

Tabela 14. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu E

Nazwa wskaźnika	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend	Uwagi
Liczba użytkowników portalu InfoGZM [os.] <i>[w danym roku]</i>	SP	-	-	Ok. 5 000	↑	↑	Wskaźnik za rok 2023 został oszacowany na podstawie danych z 5 miesięcy (01.08-31.12). W roku 2024 (w okresie 01.01.-31.07.) liczba użytkowników w portalu wyniosła 9 077 .
Utworzenie MetroLabu [szt.]	RW	0	0	1	↑	↑	-
Liczba uczestników Święta GZM [os.] <i>[w danym roku]</i>	KM	-	14 227	14 300	↑	↑	-

Wartość bazowa
Trend zgodny z oczekiwanym
Trend niezgodny z oczekiwanym
Wartość bazowa wskaźnika równa wartości w 2023 r.

Portal InfoGZM został uruchomiony w IV kwartale 2019 r. Stanowi bogatą bazę wiedzy o GZM i jej gminach członkowskich. Prezentuje dane i analizy w różnych formach i formach graficznych (wykresy, infografiki, interaktywne mapy, itp.). W latach 2022 - 2023 przeprowadzono modernizację portalu, która obejmowała m.in. wdrożenie systemu zarządzania treścią, poprawę interfejsu użytkownika i kwestii związanych z jego użytkowaniem i intuicyjnością (tzw. user experience - UX), a także stworzenie wersji responsywnej i dodanie narzędzi ułatwiających korzystanie osobom z różnymi potrzebami. Po uruchomieniu odświeżonej wersji portalu w sierpniu 2023 r. zaczęto gromadzić statystyki dotyczące odwiedzin. W ciągu niespełna 5 miesięcy (od sierpnia do końca grudnia 2023 r.) **InfoGZM odwiedziło ponad 2 tys. użytkowników**. Na tej podstawie oszacowano wartość wskaźnika dla roku 2023 na poziomie ok. **5 tys.** Faktyczny trend wskaźnika jest wzrostowy, co potwierdzają dane za 7 miesięcy 2024 roku, gdzie liczba użytkowników portalu wyniosła **9 077**.

Koncepcja utworzenia MetroLabu GZM, powstała we współpracy z Instytutem Rozwoju Miast i Regionów. Zgodnie z założeniami MetroLab to przestrzeń do dzielenia się swoimi pomysłami na miasto, wspólnym projektowaniem zmian, testowaniem i wdrażaniem innowacji miejskich oraz budowaniem współpracy międzysektorowej. **MetroLab GZM został uruchomiony we wrześniu 2023 r. w kamienicy na rogu ulic Pocztowej i Młyńskiej w Katowicach**. Dzieli przestrzeń z Kato Science Corner, który utworzono w celu rozpowszechniania idei Europejskiego Miasta Nauki Katowice 2024. W przestrzeni stale odbywają się spotkania, wykłady, warsztaty, debaty, prezentacje przybliżające tematykę miejską oraz nauki w szerokiej perspektywie.

Święto GZM – „Kierunek GZM” to festiwal mikrowypraw do niezwykłych i nietuzinkowych miejsc oraz okazja do poznawania i doświadczania Metropolii w niecodzienny sposób. Festiwal odbywa się od 2022 r. na przełomie czerwca i lipca. Dzięki temu mieszkańcy Metropolii mają możliwość

lepszego poznania okolicy i korzystać z wycieczek o charakterze przyrodniczym, historycznym, nakierowanych na architekturę i ciekawe obiekty. **Liczba uczestników Święta GZM** z roku na rok wzrasta, w 2022 r. liczba uczestników Święta GZM wynosiła 14 227, natomiast w roku 2023 to liczba 14 300.

Projekty w ramach priorytetu E, ujęte w MPDS.

Dla wyznaczonych 3 celów strategicznych w ramach priorytetu E, w MPDS przypisano 10 projektów. Zestawienie celów i odpowiadających im projektów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Projekty realizowane w ramach Priorytetu E

Lp.	Cel	Projekt z MPDS (niektóre projekty realizują więcej niż jeden cel)
E.1	Nowoczesne zarządzanie	E-1. Metropolitalne Obserwatorium Społeczno-Ekonomiczne E-2. GZM Data Store – otwarte dane E-3. Grupy Zakupowe GZM
E.2	Rozwój wewnętrznej i zewnętrznej współpracy GZM	E-4. Platforma Dobrych Praktyk E-5. Otwarta Metropolia – budowanie sieci współpracy z interesariuszami E-6. Budowa Międzynarodowej Sieci Współpracy
E.3	Promocja GZM	E-7. Kampania promocyjna: Transport GZM (zakończony w 2023 r.) E-8. Kierunek GZM E-9. Ogólnopolska kampania promocyjna GZM (zakończony w 2023 r.) E-10. Promocja GZM za pomocą obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO

Łączna wartość ww. projektów to 23,9 mln zł w ramach priorytetu E, co stanowi 0,48% wydatków na wszystkie projekty wskazane w MPDS, w tym jeden projekt realizowany jest przy wsparciu środków zewnętrznych. W 2023 r. zakończono realizację projektów E-7. Kampania promocyjna: Transport GZM i E-9. Ogólnopolska kampania promocyjna GZM. Realizacja ostatnich projektów w ramach priorytetu E zaplanowana jest do 2027 r.

Szczegółowe informacje dotyczące projektów znajdują się w Załączniku 3.

Polityka przestrzenna GZM

Kierunki polityki przestrzennej GZM, przyjęte w Strategii Rozwoju GZM, pozostają te same. Oznacza to, że zarówno część tekstowa (ustalenia i rekomendacje), jak i część graficzna (rysunek modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej GZM) nie ulegają zmianie.

Na podstawie analizy dostępnych informacji i ww. rysunku modelu stwierdzono, że aktualizacja części przestrzennej Strategii Rozwoju GZM nie jest konieczna.

Należy jednak zauważyć, że rysunek modelu zawiera zarówno informacje nt. stanu istniejącego, jak i dotyczące działań i inwestycji o różnym stopniu zaawansowania (już w trakcie realizacji i dopiero planowane do realizacji do 2027 r., z perspektywą do 2035 r.). Tym samym ilustruje on "obraz na dany moment", czyli stan istniejący i pożądaný GZM, sporządzany w chwili uchwalania projektu dokumentu. W związku z tym, niektóre z oznaczeń graficznych na modelu (przyjętym w grudniu 2022 r.) mogą nie odzwierciedlać stanu faktycznego w chwili korzystania z dokumentu.

Powyższa sytuacja dotyczy stopniowej realizacji planowanych lub projektowanych działań inwestycyjnych odnoszących się do kwestii transportowych, w tym poszczególnych:

- odcinków dróg (jako „powiązania drogowe o charakterze metropolitalnym – 10 odcinków priorytetowych”),
- odcinków dróg rowerowych (velostrady),
- odcinków kolei metropolitalnej,
- przystanków kolei metropolitalnej.

Oznacza to, że niektóre oznaczenia na rysunku modelu, określone jako „planowane” lub „projektowane”, mogą z czasem zmieniać status na „istniejące” lub ulec modyfikacjom (np. trasy przebiegów) wraz z zaawansowaniem procesów projektowych, zmianami uwarunkowań czy też innymi decyzjami. Odstępstwa od pierwotnego rysunku modelu nie świadczą jednak o braku jego aktualności, lecz są nieuniknione w przypadku dokumentów odzwierciedlających proces przemian i kierunki rozwoju obszaru.

Biorąc pod uwagę przedstawiane we wcześniejszych dokumentach dane dotyczące np. velostrad czy kolei metropolitalnej, przebiegi inwestycji należy traktować jako aktualne, ponieważ przedstawione inwestycje nie zostały jeszcze zrealizowane.

W kontekście wdrażania ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania polityki przestrzennej, sposobem monitorowania uwzględniania zapisów w dokumentach gminnych, jest uczestnictwo w procesie konsultacji podczas tworzenia odpowiednich dokumentów gminnych. GZM na bieżąco opiniuje przekazywane przez gminy członkowskie projekty strategii rozwoju oraz projekty planów ogólnych. Do każdego z przekazanych dokumentów przekazywane są wnioski i/lub informacje zwracające uwagę na potrzebę uwzględniania na poziomie lokalnym różnych aspektów o znaczeniu ponadlokalnym (metropolitalnym) - wynikających ze Strategii Rozwoju GZM.

Podsumowanie

Górnośląsko-Zagłębiowska Metropolia konsekwentnie dąży do realizacji ustaleń strategicznych zapisanych w Strategii Rozwoju GZM, zgodnie z wyznaczonymi priorytetami. Efekty podejmowanych działań wymagają jednak czasu, ze względu na charakter projektów – część z nich jest długoterminowymi inwestycjami, które obejmują długie procesy planistyczne, projektowe i realizacyjne (np. Velostrady, Kolej Metropolitalna).

Dane przedstawione w Raporcie pozwalają ocenić efektywność działań podejmowanych w latach 2021-2023 oraz zweryfikować założenia strategiczne w kontekście zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych i środowiskowych w GZM. Analizowany przedział lat nie pozwala jednak jeszcze jednoznacznie ocenić, czy zmiany wartości wskaźników są trwałe, czy też stanowią jedynie chwilowe odchylenia od trendów.

W celu pokazania szerszego kontekstu, w Raporcie umieszczono dane od 2014 r., lecz należy podkreślić, że GZM rozpoczęła działalność od 2018 r., natomiast Strategia Rozwoju GZM obowiązuje od grudnia 2022 r.

W 2023, tj. pierwszym pełnym roku obowiązywania Strategii Rozwoju GZM przygotowano dwa dokumenty o charakterze wdrożeniowym: MPDS (Metropolitalny Program Działań Strategicznych) oraz SUMP (Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej), które pomogą w ukierunkowaniu działań podejmowanych przez GZM.

Pomimo tego, że od uchwalenia Strategii Rozwoju GZM do chwili sporządzenia Raportu minęło jedynie półtora roku, widoczne są już pierwsze efekty podejmowanych działań (np. utworzenie Metrolabu, realizacja licznych inicjatyw kulturalnych, naukowych, promocyjnych).

Z monitorowanych 15 wskaźników podstawowych:

- **10 wskaźników prezentuje trend zgodny** z oczekiwaniami (w tym dla 3 wskaźników brak danych z 2023 r.; dla 1 wskaźnika zmieniona metodologia obliczania):
 - Liczba dni przekraczania poziomu dopuszczalnych stężeń PM10 24-godzinnych w roku kalendarzowym
 - Roczna praca eksploatacyjna ZTM
 - Długość dróg dla rowerów (*brak danych z 2023 r., odniesienie do jednego roku*)
 - Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 mieszkańców
 - Liczba uczestników imprez masowych
 - Liczba turystów zagranicznych (nierezydentów)
 - Pracujący na 1 000 ludności (zmiana metodologii obliczania)
 - Liczba parkingów w systemie Parkuj i Jedź (Park & Ride) (*brak danych z 2023 r., odniesienie do jednego roku*)
 - % wpływu z podatku CIT w dochodach gmin GZM ogółem
 - Udział studentów szkół wyższych z obszaru GZM w ogóle studentów w kraju (*brak danych z 2023 r., odniesienie do jednego roku*)
- **5 wskaźników prezentuje trend niezgodnym z oczekiwaniami:**
 - Tereny zielone (parki, zieleńce i tereny zielone osiedlowe) na 1 mieszkańca
 - Średnioroczny poziom stężeń NO₂

- Liczba mieszkańców GZM
- Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi
- Udział osób młodych (15-29 lat) w liczbie mieszkańców GZM.

Z monitorowanych 17 wskaźników szczegółowych:

- **14 wskaźników prezentuje trend zgodny z oczekiwaniami** (w tym, dla 1 wskaźnika zmieniono sposób zbierania danych; 1 wskaźnik raportowany po raz pierwszy, ale dane z 8 miesięcy 2024 r. potwierdzają trend wzrostowy)
 - Liczba inicjatyw w zakresie niebiesko-zielonej infrastruktury, realizowanych lub objętych wsparciem przez GZM
 - Liczba projektów realizowanych przez GZM dot. podnoszenia świadomości ekologicznej i adaptacji do zmian klimatu
 - Liczba dokumentów Polityka mobilności miejskiej – zgodnych z przyjętym przez GZM SUMP – uchwalonych przez gminy GZM
 - Roczna liczba przejazdów
 - Długość zrealizowanych велоstrad
 - Liczba uchwalonych w gminach GZM uchwał krajobrazowych
 - Liczba inicjatyw na rzecz przyciągania mieszkańców
 - Liczba inicjatyw wspierających rozwój międzypokoleniowej metropolii
 - Liczba inicjatyw krajowych i zagranicznych, prowadzonych przez lub z udziałem GZM, mających na celu kreowanie warunków do rozwoju gospodarczego
 - Liczba wydarzeń naukowych, gospodarczych, kulturalnych, rekreacyjnych i innych eventowych o znaczeniu metropolitalnym, organizowanych lub współorganizowanych przez GZM (zmiana sposobu zbierania danych)
 - Liczba inicjatyw prowadzonych przez lub z udziałem GZM, wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność edukacji oraz nauki w GZM
 - Liczba użytkowników portalu InfoGZM (*Wskaźnik za rok 2023 został oszacowany na podstawie danych z 5 miesięcy - 01.08-31.12. W roku 2024 - w okresie 01.01.-31.07. liczba użytkowników portalu wyniosła 9 077, co potwierdza, że trend wskaźnika jest wzrostowy*)
 - Utworzenie MetroLabu
 - Liczba uczestników Święta GZM
- **2 wskaźniki prezentują wartość na tym samym poziomie, co wartość bazowa**
 - Liczba instalacji służących zagospodarowaniu osadów ściekowych i odpadów komunalnych, zrealizowanych w GZM
 - Długość zmodernizowanych / wybudowanych odcinków Kolei Metropolitalnej
- **1 wskaźnik w 2023 r. był raportowany po raz pierwszy**, dlatego dane dla tego roku zostaną przyjęte jako wartość bazowa i nie ma możliwości oceny ich trendu,
 - Liczba budynków mieszkalnych objętych wsparciem dot. efektywności energetycznej w ramach inicjatyw GZM

W analizowanym okresie odnotowano pozytywne zmiany w liczbie pracujących, liczbie studentów na tle kraju oraz wzrost zainteresowania imprezami kulturalnymi i atrakcyjność obszaru dla turystów zagranicznych.

Podobnie jak wiele innych regionów w Polsce i Europie, GZM doświadcza negatywnych trendów demograficznych, w tym starzenie się społeczeństwa, spadek liczby urodzeń i migracja młodych ludzi do innych ośrodków miejskich lub za granicę. W celu przeciwdziałania spadkowi liczby urodzeń i migracji młodych ludzi, Metropolia powinna inwestować w tworzenie warunków sprzyjających zatrzymaniu młodych, m.in. w rozwój sektora edukacyjnego oraz poprawiać jakość życia mieszkańców.

W najbliższych latach kluczowe będzie kontynuowanie działań wspierających zrównoważony rozwój GZM i adaptacja do zmian klimatu oraz zmieniających się potrzeb społeczności lokalnych, a także inwestowanie w infrastrukturę oraz wsparcie dla szkolnictwa wyższego, aby GZM mogła dynamicznie się rozwijać, jako atrakcyjne miejsce zarówno dla mieszkańców, jak i inwestorów.

Jak pokazuje okresowe monitorowanie MPDS realizowane są projekty mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców i zrównoważony rozwój obszaru, które stanowią solidną podstawę do dalszego rozwoju GZM i osiągnięcia celów strategicznych.

Główne rekomendacje płynące z analizy danych zebranych na potrzeby Raportu to:

1. Zapewnienie możliwe równej dynamiki realizowania poszczególnych pięciu priorytetów wyznaczonych w Strategii Rozwoju GZM.
2. Zabezpieczanie niezbędnych środków finansowych na nowe projekty przyczyniające się do realizacji celów strategicznych.
3. Kontynuacja realizacji zaplanowanych w MPDS projektów (stanowiących odzwierciedlenie celów strategicznych ze Strategii Rozwoju GZM).
4. Wspieranie działań realizowanych przez inne podmioty, przyczyniających się do realizacji ustaleń strategicznych.
5. Współpraca wewnątrz Urzędu Metropolitalnego GZM w zakresie rzetelnego i jednoznacznego raportowania danych na potrzeby monitoringu Strategii Rozwoju GZM.

Projekty i działania podejmowane przez GZM starają się odpowiadać na wyzwania wynikające z globalnych trendów i stanowią wkład w lokalne i regionalne inicjatywy. Każde z wykonywanych działań jest krokiem w kierunku uzyskania efektu synergii, który powinien sukcesywnie prowadzić do pozytywnych zmian na terenie GZM.

Spis tabel

Tabela 1. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu A	6
Tabela 2. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu A	7
Tabela 3. Projekty realizowane w ramach Priorytetu A	8
Tabela 4. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu B	9
Tabela 5. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu B	10
Tabela 6. Projekty realizowane w ramach Priorytetu B	12
Tabela 7. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu C.....	13
Tabela 8. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu C	15
Tabela 9. Projekty realizowane w ramach Priorytetu C.....	16
Tabela 10. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu D	17
Tabela 11. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu D	18
Tabela 12. Projekty realizowane w ramach Priorytetu D	19
Tabela 13. Wskaźniki podstawowe dla Priorytetu E	20
Tabela 14. Wskaźniki szczegółowe dla Priorytetu E	22
Tabela 15. Projekty realizowane w ramach Priorytetu E	23

Załącznik 1. Zestawienie wskaźników podstawowych

Wskaźnik	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend
PRIORYTET A. Adaptacja do zmian klimatu i odporność						
1. Tereny zieleni (parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej) na 1 mieszkańca [m ²]	GUS BDL	27,7	27,3	27,6	↑	↓
2. Liczba dni przekraczania poziomu dopuszczalnych stężeń PM10 24-godzinnych w roku kalendarzowym [dni]	GIOŚ	69	55	27	↓	↓
3. Średnioroczny poziom stężeń NO ₂ [µg/m ³]	GIOŚ	49	46	49	↓	=
PRIORYTET B. Mobilność i dostępność						
4. Roczna praca eksploatacyjna ZTM [wzkm]	GZM/ZTM	100 255 750	109 822 499	116 609 023	↑	↑
5. Długość dróg dla rowerów [km]	GUS BDL	642,9 (727,2)	687,6	brak danych	↑	↑
6. Liczba parkingów w systemie Parkuj i Jedź (Park & Ride) [szt.]	GUS BDL	14	16	brak danych	↑	↑
PRIORYTET C. Przestrzeń i spójność społeczna						
7. Liczba mieszkańców GZM [os.]	GUS BDL	2 160 555	2 142 838	2 128 034	↑	↓
8. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi [%]	GUS BDL	31,9	33,1	34,3	↓	↑
9. Udział osób młodych (15-29 lat) w liczbie mieszkańców GZM [%]	GUS BDL	14,0	13,8	13,8	↑	↓
10. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 mieszkańców	GUS BDL	4,0	4,3	4,8	↑	↑
PRIORYTET D. Metropolitalność i innowacyjność						
11. Pracujący na 1 000 ludności [os.]	GUS BDL	318	393	397	↑	↑
12. % wpływu z podatku CIT w dochodach gmin GZM ogółem [%]	GUS BDL	(2020: 1,2) 2,2	2,2	2,9	↑	↑
13. Udział studentów szkół wyższych z obszaru GZM w ogóle studentów w kraju [%]	GUS BDL	7,2	7,6	brak danych	↑	↑
PRIORYTET E. Współpraca i otwartość						
14. Liczba uczestników imprez masowych [os.]	GUS BDL	1 335 795	2 733 568	3 426 626	↑	↑
15. Liczba turystów zagranicznych (nierezydentów) [os.]	GUS BDL	110 682	245 959	272 109	↑	↑

Uwagi:

- Wskaźnik 5. Wartość wskaźnika w roku bazowym 2021 wskazana w Strategii Rozwoju GZM (727,2 km) została skorygowana ze względu na błąd w raporcie jednej z gmin przekazywanym do GUS, w którym oprócz dróg rowerowych o charakterze komunikacyjnym ujęto także szlaki rowerowe (np. potożone w lesie) – niezgodnie z metodologią GUS.
- Wskaźnik 11. Zmiana metodologii obliczania wskaźnika od 2022 roku w BDL

Załącznik 2. Zestawienie wskaźników szczegółowych

Wskaźnik	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend
PRIORYTET A. Adaptacja do zmian klimatu i odporność						
1. Liczba inicjatyw w zakresie niebiesko-zielonej infrastruktury, realizowanych lub objętych wsparciem przez GZM [szt.]	IŚ	1	2	3	↑	↑
2. Liczba budynków mieszkalnych objętych wsparciem dot. efektywności energetycznej w ramach inicjatyw GZM [szt.]	IŚ	-	-	0	↑	Brak możliwości oceny
3. Liczba instalacji służących zagospodarowaniu osadów ściekowych i odpadów komunalnych, zrealizowanych w GZM [szt.]	IŚ	16	16	16	↑	=
4. Liczba projektów realizowanych przez GZM dot. podnoszenia świadomości ekologicznej i adaptacji do zmian klimatu [szt.]	IŚ	4	2	12	↑	↑
PRIORYTET B. Mobilność i dostępność						
5. Liczba dokumentów Polityka mobilności miejskiej – zgodnych z przyjętym przez GZM SUMP – uchwalonych przez gminy GZM [szt.]	KT	0	1	1	↑	↑
6. Roczna liczba przejazdów	ZTM	260 000 000	267 437 981	267 431 053	↑	↑
7. Długość zmodernizowanych /wybudowanych odcinków Kolei Metropolitalnej [km]	KT	0	0	0	↑	=
8. Długość zrealizowanych велоstrad [km]	PI	0	0	0,2	↑	↑
PRIORYTET C. Przestrzeń i spójność społeczna						
9. Liczba uchwalonych w gminach GZM uchwał krajobrazowych [szt.]	SP	4	4	5	↑	↑
10. Liczba inicjatyw na rzecz przyciągania mieszkańców [szt.]	RW	2	2	3	↑	↑
11. Liczba inicjatyw wspierających rozwój międzypokoleniowej metropolii [szt.]	RW	2	2	3	↑	↑
PRIORYTET D. Metropolitalność i innowacyjność						
12. Liczba inicjatyw krajowych i zagranicznych, prowadzonych przez lub z udziałem GZM, mających na celu kreowanie warunków do rozwoju gospodarczego [szt.]	RW	3	4	4	=	↑
13. Liczba wydarzeń naukowych, gospodarczych, kulturalnych, rekreacyjnych i innych eventowych o znaczeniu metropolitalnym, organizowanych lub współorganizowanych przez GZM [szt.]	KM, RW	12	84	83	↑	↑

Wskaźnik	Źródło danych	2021	2022	2023	Oczekiwany trend	Faktyczny trend
14. Liczba inicjatyw prowadzonych przez lub z udziałem GZM, wzmacniających konkurencyjność i atrakcyjność edukacji oraz nauki w GZM [szt.]	RW	12	12	60	↑	↑
PRIORYTET E. Współpraca i otwartość						
15. Liczba użytkowników portalu InfoGZM [os.]	SP	-	-	ok. 5 000	↑	↑
16. Utworzenie MetroLabu [szt.]	RW	0	0	1	↑	↑
17. Liczba uczestników Święta GZM [os.]	KM	-	14 227	14 300	↑	↑

Uwagi:

- Wskaźniki 1, 2, 4, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17 – prezentują wartość w danym roku
- Wskaźniki 3, 5, 7, 8, 9, 16 – prezentują wartość skumulowaną
- Wskaźnik 2 – monitorowany od 2023
- Wskaźnik 13 – zmiana sposobu raportowania wskaźnika
- Wskaźnik 15 – wartość za rok 2023 została oszacowana na podstawie danych z 5 miesięcy (01.08-31.12). W roku 2024 (w okresie 01.01.-31.07.) liczba użytkowników portalu wyniosła 9 077
- Wskaźnik 17 – zmiana sposobu raportowania wskaźnika

Załącznik 3. Zestawienie projektów w MPDS

Cel	Numer projektu	Nazwa projektu	Dept.	Lata realizacji	Źródła finansowania	Łączne nakłady finansowe wg stanu na 01.01.2024
PRIORYTET A. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU I ODPORNOŚĆ						49 851 240,00 zł
A.1. A.4.	A-1	Metropolitalna sieć błękitno-zielonej infrastruktury	IŚ	2020 - 2025	Środki własne	2 481 215,00 zł
A.2. A.4. D.1.	A-2	Ochrona powietrza oraz efektywność energetyczna na obszarze GZM	IŚ, KM	2020 - 2025	Środki własne	10 810 066,00 zł
A.2.	A-3	STOP SMOG w GZM – Poprawa jakości powietrza na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii	IŚ	2022 - 2026	Środki własne Środki zewnętrzne: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Środki gmin członkowskich	18 374 954,00 zł
A.2.	A-4	Poprawa efektywności energetycznej w budynkach wielorodzinnych na terenie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii – program ELENA	IŚ	2022 - 2025	Środki własne Środki zewnętrzne: Środki unijne - Horyzont 2020 (Europejski Bank Inwestycyjny), Środki gmin członkowskich	10 229 147,00 zł
A.3. A.4.	A-5	Gospodarka obiegu zamkniętego na obszarze GZM <i>Z uwzględnieniem nakładów na podprojekt A-5a Circular Foam</i>	IŚ	2021 - 2026	Środki własne <i>Środki unijne - Horyzont 2020 (projekt A-5a)</i>	7 955 858,00 zł
A.3. A.4.	A-5a	Circular Foam (pod-projekt projektu A-5)	IŚ	2021 - 2025	Środki unijne - Horyzont 2020	823 109,00 zł
PRIORYTET B. MOBILNOŚĆ I DOSTĘPNOŚĆ						4 461 366 820,00 zł
B.1.	B-1	Zrównoważona mobilność na terenie GZM	KT	2018 - 2026	Środki własne	14 300 919,00 zł
B.2.	B-2	Zintegrowany system taryfowo-biletowy – etap II	KT	Etap I - 2017 - 2022 Etap II - 2023 - 2025	Środki własne	15 311 493,00 zł (Etap I – 3 997 138,21 zł)
B.2.	B-3	Elektroniczne systemy sprzedaży biletów na obszarze GZM	KT, ZTM	2023 - 2035	Środki własne Środki zewnętrzne: Rządowy Fundusz Polski Ład	12 033 492,00 zł
B.2.	B-4	Informatyczne Systemy transportowe - Transport GZM	IN	2019 - 2027	Środki własne	147 006 682,00 zł
B.2.	B-5	Rozwój obsługi linii autobusowych łączących główne miasta należące do GZM	ZTM	2020 - 2033	Środki własne	2 926 257 862,00 zł
B.2.	B-6	Inteligentne Systemy Transportowe (ITS)	IN	2021 - 2027	Środki własne	548 414,00 zł
B.2.	B-7	Elektroniczny serwer biletów na potrzeby aplikacji mobilnych eMagazyn	IN	2020 - 2029	Środki własne	4 883 594,00 zł
B.2.	B-8	System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej	IN	2018 - 2027	Środki własne Środki unijne	42 583 337,00 zł
B.2.	B-9	Metropolitalne Powiązania Drogowe	PI	2022 - 2027	Środki własne	2 159 113,00 zł

Cel	Numer projektu	Nazwa projektu	Dept.	Lata realizacji	Źródła finansowania	Łączne nakłady finansowe wg stanu na 01.01.2024
B.3.	B-10	Budowa Kolei Metropolitalnej – etap II	KT	Etap I - 2018 - 2022 Etap II - 2023 - 2031	Środki własne Środki zewnętrzne: Program Uzupelniania Lokalnej i Regionalnej Infrastruktury Kolejowej - Kolej+ do 2029 roku (wspólnie z JST)	1 082 311 127,00 zł (Etap I - 66 155 712,09 zł)
B.4.	B-11	Metropolitalna Sieć Tras Rowerowych (MSTR) – Velostrady GZM	PI	2018 - 2024	Środki własne	12 272 265,00 zł
B.4.	B-12	Rower Metropolitalny – system wypożyczenia rowerów publicznych	PI	2018 - 2029	Środki własne	201 698 522,00 zł
PRIORYTET C. PRZESTRZEŃ I SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA						480 000,00 zł
C.1.	C-1	Przestrzeń GZM	SP	2023 - 2027	Środki własne	480 000,00 zł
C.2. C.3.	C-2	Międzypokoleniowa i wielokulturowa Metropolia	RW	Zakończony 2023 r.		
PRIORYTET D. METROPOLITALNOŚĆ I INNOWACYJNOŚĆ						402 151 002,00 zł
A.2. D.1.	D-1	Elektromobilna Metropolia Połączenie 3 zadań z WPF: Jedziemy na prąd, Zielony transport GZM, Hydrogen	PI	2019 - 2025	Środki własne Środki zewnętrzne: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Środki unijne - Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego	375 519 615,00 zł
D.1.	D-2	Rozwój hubu bezzałogowych statków powietrznych - („Drony Nad Metropolią”)	RW	2019 - 2026	Środki własne	3 822 991,00 zł
D.1.	D-3	Inwestuj, pracuj i mieszkaj w Metropolii	RW	2021 - 2026	Środki własne	6 439 361,00 zł
D.1. D.2.	D-4	Konsorcjum międzynarodowe projektu MOVE2CCAM	RW	2022 - 2025	Środki unijne - Horyzont 2020	639 035,00 zł
D.2.	D-5	Noc Teatrów GZM (2024)	KM	2024	Środki własne	700 000,00 zł
D.3.	D-6	Metropolia Nauki	RW	2019 - 2026	Środki własne	15 030 000,00 zł
PRIORYTET E. WSPÓŁPRACA I OTWARTOŚĆ						23 940 901,00 zł
E.1.	E-1	Metropolitalne Obserwatorium Społeczno-Ekonomiczne	SP	2018 - 2027	Środki własne	956 988,00 zł
E.1.	E-2	GZM Data Store – otwarte dane	PI	2018 - 2025	Środki własne Środki zewnętrzne: Rządowy Fundusz Polski Ład	11 097 558,00 zł
E.1.	E-3	Grupy Zakupowe GZM	PI	2018 - 2024	Środki własne	1 369 956,00 zł
E.2.	E-4	Platforma Dobrych Praktyk	SP	2018 - 2027	Środki własne	283 151,00 zł
C.2. C.3. E.2.	E-5	Otwarta Metropolia – budowanie sieci współpracy z interesariuszami	RW	2022 - 2026	Środki własne	1 191 450,00 zł

Cel	Numer projektu	Nazwa projektu	Dept.	Lata realizacji	Źródła finansowania	Łączne nakłady finansowe wg stanu na 01.01.2024
E.2.	E-6	Budowa Międzynarodowej Sieci Współpracy	RW	2018 - 2026	Środki własne	5 061 798,00 zł
E.3.	E-7	Kampania promocyjna: Transport GZM	KM	Zakończony 2023 r.		
E.3. D.2.	E-8	Kierunek GZM (2024)	KM	2024	Środki własne	2 500 000,00 zł
E.3.	E-9	Ogólnopolska kampania promocyjna GZM	KM	Zakończony 2023 r.		
E.3.	E-10	Promocja GZM za pomocą obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO	KM	2021 - 2024	Środki własne	1 480 000,00 zł

Urząd Metropolitalny

Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii

ul. Barbary 21A

40-053 Katowice

Wszystkie materiały dotyczące
Strategii Rozwoju GZM dostępne są
na stronach internetowych:
<https://bip.metropoliagzm.pl>
<http://infogzm.metropoliagzm.pl>

**Górnośląsko
-Zagłębiowska
Metropolia**